

V A R I A

IMPRESII DESPRE O BURSĂ ÎN GERMANIA

În perioada 11 mai-30 iulie 2001, am beneficiat de o bursă *Socrates*, alături de unul din colegii mei de la specializarea arheologie, Ovidiu Ghenescu, la "Ruhr-Universität" din orașul german Bochum.

Pentru schimb de experiență au fost trimiși la Alba Iulia, pe perioada vacanței de vară, doi studenți de la aceeași universitate: Jennifer Garner și Florian Klimscha, care au participat la câteva campanii de săpături arheologice. Timpul pe care l-am petrecut în Germania se va concretiza, în primul rând în lucrarea de licență dar și în câteva studii de interes istoric și arheologic pe teme diverse.

Orașul Bochum este, după Essen, cel mai important oraș al regiunii Ruhr din nord-vestul Germaniei. Oraș industrial, Bochum numără astăzi peste 400.000 de locuitori. Baza economiei este formată de industria extractivă, aici aflându-se un important, muzeu al mineritului, unic în Germania, "*Bergbaum Museum*", în ale cărui exponate geologice am găsit o frumoasă colecție de flori de mină din Maramureș. Viața culturală a orașului este destul de anostă, acest fapt fiind determinat de existența universității, care organizează cea mai mare parte din manifestările de acest gen.

Ruhr-Universität este impozantă atât prin dimensiuni cât și prin potențialul științific și cultural pe care îl oferă. A fost ridicată în deceniul șapte al secolului XX, într-un timp foarte scurt, având în vedere dimensiunile ei, în scopul de a recupera dezavantajul de a nu fi existat o mare universitate în zonă, cum sunt cele de tradiție de la Berlin, Heidelberg sau Jena. Funcționalitatea clădirilor acestei universități, modernă din toate punctele de vedere, primează în defavoarea esteticului, acest lucru fiind compensat de o superbă grădină botanică pusă la dispoziția studenților atât pentru recreere cât și pentru studiu.

Cei aproape 40.000 studenți învață de la științe exacte (fizică, chimie, matematică) la medicină, economie, științe umaniste și filologie. Aproape fiecare facultate își are propria clădire sau cel puțin le găsești grupate pe aceleași domenii de studiu. Datorită studenților care vin din toata lumea, universitatea are un caracter cosmopolit și multicultural.

Elementele de bază ale sistemului didactic sunt bibliotecile și laboratoarele (acolo unde este cazul). Fiecare facultate sau fiecare departament își are propria bibliotecă, foarte bine organizată. Universitatea oferă pe lângă aceste biblioteci de departament, o bibliotecă centrală, foarte bine dotată și ea. Avantajul acestor biblioteci este că nu se constituie ca niște relicve fără viața, ci se permite accesul absolut liber la raft, oferindu-i astfel studentului o mai mare posibilitate de dobândire a cunoștințelor și de manipulare a surselor. Sistemul tradițional de fișe este completat de unul informatizat care te pune în legătură atât cu o mare parte din titlurile din "*Ruhr-Universität Bibliothek*" cât și cu a celorlalte universități "satelit", spre exemplu Essen sau Wuppertal. Orice titlu pe care nu îl găsești astfel poți să îl comanzi la o altă universitate germană, acest lucru fiind favorizat de accesul permanent și gratis la rețeaua de Internet, atât de indispensabilă unui student ca și unui profesor.

Partea culturală a acestei instituții este formată dintr-o sala de expoziții, un muzeu permanent de artă și arheologie și de o imensă sală de concerte, pentru muzică clasică și jazz.. Colecția de artă a muzeului cuprinde de la sculptura romană, portrete în encaustică, vase grecești și monezi la artă modernă și contemporană: fotografie, grafică de J. Beuys, pictură de Lucio Fontana și Frank Stella, un portret de Giacometti, sculptură cinetică și altele. În "*Auditorium maximum*" am audiat *Der Messias*, creație specific protestantă cum o numește J. Delumeau, a compozitorului G. F. Handel.

Aș adăuga pe lângă toate acestea, videoteca universității cu o originală colecție de filme de artă puse la dispoziția filologilor, viitorilor istorici de artă sau celor de la teatrologie. Am avut șansa să văd din aceasta colecție două din filmele regizorului englez Peter Greenaway și să revăd ultimul film al lui A. Tarkovski, realizat în Suedia, premonitoriu numit parcă, *Sacrificiul*.

Perioada de timp cât am stat la Bochum fiind scurtă, ea neacoperind decât jumătate dintr-un semestru, nici participarea la cursuri nu a fost posibilă și nici nu s-au organizat cursuri speciale pentru noi așa cum s-a întâmplat în cazul altor programe "Socrates", și așa aminti aici mai ales cel de anul trecut din Anglia, la care au participat doi studenți de la universitatea noastră.

Cel care s-a ocupat de noi în Germania a fost profesorul Svend Hansen, specialist pe epoca bronzului, care a arătat față de noi o atenție deosebită. Am participat, la invitația domniei sale și a colegilor de la secția de arheologie, la două excursii de studiu. Prima a fost la Manheim, unde, sub titlul de *Das Gold der Barbarenfusten*, am văzut o superbă expoziție de podoabe ale căpeteniilor germanice, alani, gepizi, goți sau franci din secolul V d. Hr., descoperite pe o largă arie geografică din sudul Rusiei până la țărmul oceanului Atlantic. Piese de interes deosebit au fost cele din mormintele de la Apahida, aflate în custodia Muzeului Național de Istorie al României. Cealaltă excursie a fost organizată în împrejurimile orașului Kassel, unde, pe lângă muzeul de arheologie din oraș, au mai fost vizitate câteva morminte megalitice.

Activitatea mea a constat în munca la bibliotecă, organizându-mi informația pentru lucrarea de licență. Am fost preocupat în special de interpretările care se dau trepanației în preistorie și care va constitui unul din capitolele de bază a lucrării mele, axată pe analiza ritului și ritualului funerar la primii indoeuropeni în aria intracarpatică. O parte a acestui capitol va constitui tema studiului meu la Sesiunea Științifică de Comunicări Studențești din anul acesta de la Alba Iulia.

Am urmărit, de asemenea, bibliografia care să îmi clarifice, o dată în plus, rolul bogomilismului atât în contextul lumii balcanice cât și a influențelor sau a prezenței lor în spațiul românesc. Lucrările de bază în acest sens, semnate de D. Obolensky, S. Runciman, D. Angelov sau M. Loos îmi sunt de un real folos. O parte din acest material, împreună cu alte studii apărute în publicații din străinătate, l-am folosit în alcătuirea unei alte comunicări pentru aceeași Sesiune de Comunicări Studențești. A treia direcție a activității mele a avut ca interes răspândirea gnosticismului în Imperiul roman, în secolele II-IV d. Hr., în special integrarea urmelor materiale lăsate de ei în provincia Dacia în contextul descoperirilor de acest fel din imperiu. Pentru toate acestea am folosit atât biblioteca universității din Bochum cât și pe aceea din Essen.

În cadrul sistemului german de învățământ, studenților de la arheologie le sunt puse la dispoziție numai cursuri dedicate exclusiv acestei discipline. Această specializare este completată de diversitatea temelor abordate. Au fost discutate, în excursiile de la Manheim și Kassel, cu același interes, artefacte aparținând diferitelor epoci istorice și preistorice. Această manieră de abordare este facilitată atât de bibliotecile aproape complete puse la dispoziția studenților, cât și de mentalitatea didactică existentă, care nu ține cont de nici un fel de constrângeri, fie ele de ordin lingvistic, financiar sau politic. Se predă o arheologie care urmărește fenomenul unor manifestări preistorice în ansamblul lor, fără regionalizări și fără fragmentări geografice, o arheologie care se află în plină postmodernitate, devenind o știință de sine stătătoare/autonomă, dincolo de orice sistem coercitiv, care își permite să refuze "favoarea" de auxiliară a acelei *magistra vitae*. Profesorul nu ține un curs ci o prelegere, completat tot timpul de imagini care sunt proiectate pentru o mai bună înțelegere a fenomenului pe care îl explică. Comunicarea lui devine uneori interactivă, studentului permițându-i-se să participe sau să lanseze o discuție. Se stabilește astfel o relație paideică de tipul celei dorite la noi de C. Noica, în care studentul ia parte efectiv la transmiterea de cunoștințe, devenind de multe ori emitentul lor.

Am fost surprins să văd în biblioteca de acolo mai multe cărți de istorie în limba română și despre România decât avem în propria bibliotecă, amintind aici și colecțiile complete din publicații ca *Dacia*, *Acta Musei Napocensis*, *SCIVA*, *Arheologia Moldovei* și altele.

Astăzi nu mai faci nimic fără informație, iar nemții au înțeles că nu căutarea ei este o virtute ci interpretarea acesteia. Le-au fost puse studenților la dispoziție, în consecință, biblioteci complexe, Internet, fiind trimiși vară de vară în țări străine pentru cercetare. De aici decurgând, probabil, avantajele conceptuale, lingvistice sau pur și simplu informaționale. În mod paradoxal la noi, aspectul financiar care ar face toate aceste lucruri posibile este o problemă mai mică decât ar părea la prima vedere.

Cunoștințele noastre de istorie și arheologie au fost completate de câteva călătorii la Köln, unde am vizitat celebrul dom și "*Romisch-Germanisches Museum*", la Frankfurt pe Main, unde am văzut "*Museum für Vor- und Frühgeschichte*", la Duisburg la al sau "*Kultur- und Stadthistorisches Museum*", cu o superbă expoziție despre scriere și suporturi pentru scris, de la grafia cuneiformă pe

mici cărămizi de lut și hieroglife pe papirusuri la invenția lui Guttenberg, *Aufklärung*, la primele mașini de scris și afișe interbelice, intitulată sugestiv *Die Macht der Schrift*, și colecția arheologică a "Ruhrlandmuseum"-lui din Essen. Am văzut reconstituiri parțiale ale ruinelor orașului medieval, abil valorificate, la Frankfurt și Duisburg ca și înșiruirea impresionantă de castele de-a lungul celor două maluri ale Rinului.

Am adăugat la aceste lucruri câteva mari expoziții de artă: van Gogh și alți post-impresioniști ca Gauguin, Seurat, Toulouse-Lautrec, la Frankfurt; Paul Klee la Dusseldorf; Alexei Jawlensky împreună cu o parte a avangardei europene, *Dada* și *Der Blaue Reiter*, la "Wilhelm Lehmbruck Museum" din Duisburg. În același muzeu am văzut lucrări de Marcel Iancu, Victor Brauner și Constantin Brâncuși.

Pe lângă aceste expoziții nu am ocolit nici muzeele mari de artă ca "Wallraf Richartz Museum" din Köln; "Museum für Moderne Kunst" din Frankfurt; "Museum Folkwang" din Essen, "Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen" din Dusseldorf sau la Bruxelles, în "le Monts des arts", Muzeul național de artă al Belgiei, țară în care, prin amabilitatea unor prieteni belgieni, am stat câteva zile. Instalațiile criptice ale lui Beuys, sculptura "vegetală" a lui A. Calder, *grafitti*-urile artistului *rapp* Keith Hering, fascinația oglinzii la Michelangelo Pistoletto, colajele video ale lui Nam June Paik, sculptura minimalistă a lui Isamu Noguchi și a maestrului său Brâncuși, destinul tragic, *drippingul* și expresionismul abstract ale americanului Jackson Pollock, artiști *pop*, adepți ai *ready made*-urilor de la Claes Oldenburg, Roy Lichtenstein cu benzi desenate din revistele pentru copii convertite în monumentale picturi în ulei, Rauschenberg fără granița între bi- și tridimensionalitate, la interogațiile cotidianului și misterul banalității la George Segal, desenele și obiectele artistice ale bulgarului Christok, care sugerau doar tangențial dar suficient intenționatele "luări în posesie", ocultări și claustrări ale spațiului și formelor arhitecturale, care l-au consacrat, la obsesia personajelor mitologiei moderne, ca să îl parafrazez pe R. Barthes, în portretistica lui Andy Warhol, la L. Fontana, H. Moore sau Joseph Kosuth, sunt doar câteva experiențele culturale care mi-au satisfăcut o nevoie mai veche și cred necesară în contextul postmodern al ruperii granițelor intelectuale dintre domenii și limbaje pe care îl străbatem. Am mai văzut un muzeu al cinematografului, a mineritului, colecții geologice și case memoriale, precum aceea a lui Friedrich Engels de la Wuppertal.

Închei aici acest pseudo-raport, poate cam amplu, dar cu siguranță mult prea restrâns pentru panoplia de impresii care s-au acumulat în perioada bursei, precizând că am încercat să diversific cât mai mult preocupările și să iau contact cu cât mai multă informație din varii domenii.

Vreau să mulțumesc conducerii Universității "1 Decembrie 1918" și Catedrei de Istorie, care prin sprijinul moral și financiar au făcut ca această experiență să fie posibilă.

EMIL MOLDOVAN
Universitatea „1 Decembrie 1918”
Alba Iulia